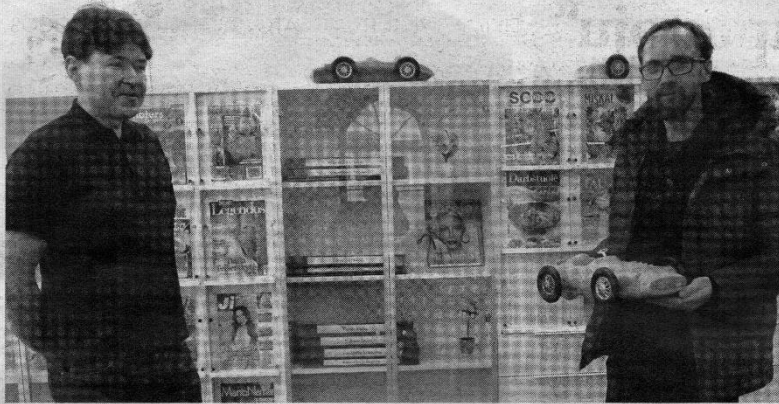

Žaislai per nostalgijos, pažinimo ir istorijos prizmę

Apie senus žaislus papasakojo jų kolekcionierius Marius Januškevičius (dešinėje) ir Kupiškio viešosios bibliotekos darbuotojas Minijus Pučėta.

Vaikystės žaislai kiekvienam kelia sentimentų. Retai tuos žaislus išsaugame savo vaikams. Dažniausiai jie lieka tik mūsų prisiminimuose, senose nuotraukose. Pamatyti vaikystės žaislus galima nebet muziejuose ar pas jų kolekcionierius.

Tokia galimybė šiuo metu yra ir Kupiškio viešojoje bibliotekoje, čia veikia senų žaislų paroda „Tiltų į šiandieną architektai“. Čia eksponuojami žaislai iš privačios kupiškėno Mariaus Januškevičiaus kolekcijos.

Banguolė ALEKNIENĖ-ANDRIJAUSKĖ

KOLEKCIJOS ISTORIJA

Bibliotekoje išrikiuotos įvairios vaikiškos mašinytės, yra ir žaislinis telefonas su vaiko, tariamo nuotolinio pašnekovo, nuotrauka, savo pacientų tarsi laukia daktaras Aiskauda, o mašinyčių srautą

pasiruošęs reguliuoti šviesoforas su mygtukais uždegamomis lemputėmis. Yra ir žaislinė virtuvėlė su įranga, ir prisukamas robotukas, ir dar daugybė visokiųjų smulkmenų, kurios buvo svarbios žaidžiantiems vaikams.

Marius žaislų kolekcionavimu susidomėjo atsitiktinai.

„Panevėžio turguje pamačiau senos mašinytės nuolaužą ir nusipirkau. Vėliau draugas panaršė internete ir rado informacijos, kad tokių mašinyčių galima nusipirkti, ypač viename ukrainietiškaime interneto tinklalapyje. Susidomėjau, ten pateiktą informaciją atidžiai perskaičiau ir išsinagrinėjau. Pamačiau visus savo vaikystės laikų žaislus. Netrukus pradėjau iš Ukrainos juos atsiųsti.

Čia eksponuojama tik dalis tų žaislų. Kiek jų iš viso turiu, tiksliai neskaičiavau. Žinau tik, kad šiai kolekcijai išleidau nemenką pinigų sumą. Kolekcionuoti žaislus paskatino vaikystės nostalgija.

Iš Ukrainos siunčiausi išskirtinai Lietuvoje, tuometiniame „Neringos“ gamybiniame susivienijame, pagamintus žaislus“, – pasakojo žaislų kolekcijos savininkas.

Jis dar nežino, ką darys su savo žaislų kolekcija. Namuose nebeteri vietos jai plėsti. Gal kolekcija liks tokia kaip šiuo metu, arba ją parduos. Lietuvoje yra keletas žaislų kolekcionierių.

I pokalbį įsijungęs šios ekspozicijos iniciatorius, bibliotekos darbuotojas Minijus Pučėta, Mariaus klausė, ar nekilo minčių šią kolekciją užregistruoti kaip „Neringos“ susivienijimo gamybos kolekciją.

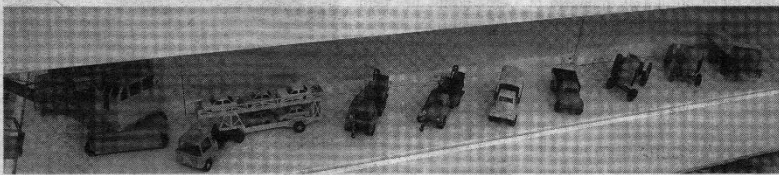
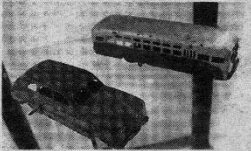
Marius atsakė, kad dar stinga kelių žaislų, kad ši kolekcija būtų beveik pilna. Kai juos įsigis, gal ir kolekciją užregistruos.

Pasak jo, nėra išleisto „Neringos“ gamintų žaislų katalogo. Entuziastai jų ieško per buvusius to gamybinio susivienijimo darbuotojus. Iš jų pasakojimų žino, kas gaminta.

Nukelta į 9 p.

Marius Januškevičius parodė, kaip veikia žaislinis telefonas.

Senų mašinyčių kolekcija. Autorės nuotraukos

„Neringos“ gaminta žaislinė virtuvėlė ir lėlė-berniukas, kuri dabartiniams vaikams labai baisi. Banguolės Alekniėnės-Andrijauskės nuotraukos

Atkelta iš 7 p.

Marius dirba „Durpetoje“ pamainos meistras. Žaislų kolekcionavimas jo laisvalaikio pomėgis. Jis anksčiau kolekcionavo monetas, kurį laiką domėjosi visokiais senais rakandais. Taigi turi kolekcionieriaus gyslelę. Šiek tiek domisi istorija, ypač tomis temomis, kurios susijusios su jo pomėgiu kolekcionuoti.

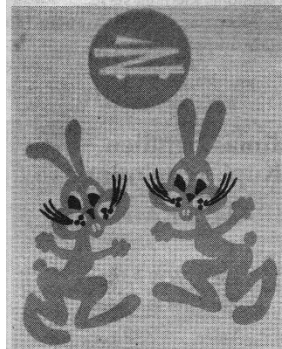
Pasak Mariaus, be minėtų kelių žaislų kolekcionierių, senų žaislų dar galima pamatyti Vilniaus žaislų muziejuje. Žaislų kolekciją turi ir Sodeliški sodyba Biržų rajone.

APIE PAVADINIMĄ IR KITAS ĮDOMYBES

Pasak M. Pučėtos, Lietuvoje tyrinėti etnografiniai žaislai, yra ta tema archeologinių tyrinėjimų. Žaislų gamyba Lietuvos įmonėse įvairiais laikotarpiais dar menkai tyrinėta sritis. Sovietinių metų žaislų tyrinėjimų nėra aptikęs. Tai būtų irgi įdomi tyrinėjimų sritis.

„Iš pažiūros įmanrus šios parodos pavadinimas nurodo žaidimo proceso ir paties žaislo svarbą žmogaus vystymuisi – juk žaislai, kaip niekas kitas, padeda geriau suvokti funkcinę daiktų paskirtį, žaidžiant ugdomos kūrybinės ir meninės vaiko galios. Kalbant metaforiškai, žaislai nutiesia tiltus, inspiruodami būsimus mokslininkus, mokytojus, gydytojus, inžinierius, technikus ir kitų žmogaus buvimui būtinų profesijų atstovus“, – aiškino parodos pavadinimą M. Pučėta.

Pasak jo, žaislai buvo svarbi

Gamybinio susivienijimo „Neringa“ logotipas.

tuometės pramonės dalis ir jų tyrimas būtų tam tikrus techninius, gamybos, inovacijų, dizaino kaitos aspektus, o žaislų asortimentas lyg veidrodinis nebyliai atspindėtų tam tikrus visuomenės įpročius, madas, svajones. Žaislai – vienas objektų, atskleidžiančių Lietuvos lengvosios pramonės istoriją.

1972 metais Vilniuje įkurtas kultūrinių prekių gamybinis susivienijimas „Neringa“ sujungė iki tol žaislus gaminusias įmones. Per beveik tris veiklos dešimtmečius aprūpino žaidimo priemonėmis ne tik keletą Lietuvos, bet ir tuometinės Sovietų Sąjungos vaikų kartų.

M. Pučėta atkreipė dėmesį į originalaus dizaino „Neringos“ įmonės logotipą, kuriuo būdavo pažymimi ten gaminti žaislai. Šiuo metu „Neringos“ žaislai yra ganėtinai retai sutinkami, kolekcininkų aktyviai medžiojami praėjusios epochos artefaktai.

Taip atsitiko todėl, kai atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, atsirado didelė užsienietišų, dar niekur nematytų žaislų vaikams pasiūla. Seni žaislai tapo nebemadingi ir atsidūrė šiukšlynuose. Ukrainoje jų dar pasiseka rasti dėl to, kad ši šalis yra didelė. Ten gal ir žemesnis pragyvenimo lygis. Žaislai labiau tausojami, perduodami iš kartos į kartą. Užsienietišų žaislų buvo sunkiau gauti. Taigi ten dar galima rasti senų Lietuvoje gamintų žaislų.

Pasidomėjus, ar vaikai atkreipia dėmesį į čia eksponuojamus žaislus, M. Pučėta sakė, kad stabteli trumpam pasižiūrėti, bet nėra didelio susidomėjimo. Kartos keičiasi, keičiasi ir vaikų žaislai.

„Idomus dalykas, kad čia eksponuojama „Neringos“ gamybos lėlė-berniukas buvo įdėta į feisbuko žaislų grupę. Tai absoliuti dauguma jaunuolių ją apibūdino kaip labai baisią lėlę. Gal dėl to, kad ji panaši į amerikietiško siaubo filmų personažą – įdubusiomis juodomis akimis lėlė-vaiduoklė, kuri išlieka griuvėsiuose po gaisrų ir apokalipsių. Mūsų karta tokių siaubo filmų nematė. Tai ši lėlė mums neatrodė baisi. Gal tik primityvoka. Be to, vaikai dabar pripratę prie išpuoselėtų lėlių barbių ar kenų“, – išsakė savo įžvalgas žaislų parodos organizatorius.